

's-GRAVENHAGE,
UTRECHT

II October 1954.

Aan de Weleerwaardes Heer Ds. [REDACTED]

te [REDACTED]

Weleerwaarde Heer,

In verband met Uw a.s. reis als Geestelijk Verzorger voor de emigranten op het s.s./m.s. "Sibajak", dat op 2 November a.s. van de Lloydkade kade te Rotterdam vertrekt, heb ik het genoegen U hierbij aan te bieden de richtlijnen, welke U kunnen dienen voor de voorbereiding tot en de vervulling van de taak van "boordpredikant".

Deze richtlijnen zijn niet zozeer te beschouwen als een instructie, dan wel als een handleiding, die ontstaan is uit de ervaringen en opmerkingen van de predikanten, die reeds als boordpredikant gevaren hebben.

Gemakshalve worden deze richtlijnen in 3 afdelingen gesplitst.

A. VOORBEREIDING.

U zult reizen als geestelijk verzorger van een groep protestanten van alle denkbare denominaties en modaliteiten. Over het algemeen is de samenwerking tussen deze groepen aan boord voortreffelijk.

Waar de emigranten gedurende hun reis letterlijk en figuurlijk tussen twee werelden leven, is te verwachten, dat velen grote behoefte hebben aan geestelijke steun. Vele vragen ook over het land van bestemming zullen naar voren komen. Het is dus wel zaak, dat U zich omtrent de toestanden in dat land, kerkelijk en sociaal-economisch op de hoogte stelt.

Hieronder volgen de titels van een aantal boeken, waarvan ik U aanraad althans een te lezen. De met een x gemerkte kunt U van mij hiertoe in bruikleen aanvragen.

Enige werkjes voor de algemene oriëntering op het gebied van emigratie en de verschillende emigratielanden zijn:

- x Drs W.van der Mast: Verantwoorde Emigratie (132 blz.)
Uitgave van T.Weaver, Franeker (1951)
T.Cnossen: Emigratie.

Daarnaast vallen o.m. te noemen :

Voor Canada:

- H.J.van den Berg: Land en Volk van Canada
- T.Cnossen: Canada, land van vrijheid, ruimte en ontplooiing
- Dr W.G.N.van der Sleen: Canada
- Dr W.G.N.van der Sleen: De Canadezen en hun land (308 blz.)

Voor Australië:

- x P.E.H.M.Verberne: Australië (233 blz.)
- Paul Mc Guire: Australian Journey, Ned.Vert.: Zo is Australië
- J.J.van der Laan: Australië, land van vele mogelijkheden
- Headfield: Australia
- x Stichting Landverhuizing Nederland: Australië
- x A Handbook for the New Australian - Tasmanian Edition
- Lodewijks: Australië, waarheen ?

Voor Nieuw-Zeeland:

- x W.Mooijman: Nieuw-Zeeland
- H.S.Panton, M.C., B.A.: New Zealand
- x Stichting Landverhuizing Nederland: Nieuw-Zeeland

Voor Zuid-Afrika:

- x Dr W.G.N.van der Sleen: Zuid-Afrika
- G.H.Hoek: Zuid-Afrika
- H.van Morton: Zuid-Afrika

Daarnaast is het van belang, dat U kennis neemt van de rapporten van predikanten, die reeds met emigrantenschepen zijn medege-reisd. Deze rapporten liggen op mijn Bureau voor U ter inzage ge-reed.

Indien de reis door de tropen voert, dient U zich te voorzien van enige witte tropenkleding (khaki kan overdag ook gedragen worden, geen shorts, jasje vrijwel niet nodig, palm beach, tropical of dunne gabardine pantalons zijn, indien reeds in Uw bezit, ook uitstekend te gebruiken).

Door de Generale Financiële Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de Emigratie wordt een bepaald bedrag, afhankelijk van de duur van de reis, beschikbaar gesteld als boordgeld. Dit bedrag wordt door mij overgemaakt aan de administratie van de betrokken Scheepvaart-maatschappij.

U dient zich zo spoedig mogelijk met de betrokken Scheepvaart-maatschappij in verbinding te stellen in verband met Uw accomoda-tie.

Voorts kan de afdeling Deviezen van de Stichting Landverhuizing Nederland (Piet Heinplein 6, Den Haag), U alle inlichtingen ver-strekken in verband met eventueel nog extra mede te nemen deviezen.

Indien U met hetzelfde schip uit en thuis vaart, behoeft U over het algemeen geen visum in Uw paspoort aan te vragen. Het is ech-ter wel zaak hiernaar bij de Ambassade of het Migration Office van het betrokken land te informeren (Canadian Migration Office, Alexanderstraat 23, Den Haag, tel. 11.77.72; Australian Migration Office, Javastraat 1, Den Haag, tel. 18.34.34; Nieuw-Zeelandse Le-gatie, Anna Paulownastraat 53, Den Haag, tel. 11.29.34; Zuid-Afrikaanse Ambassade, Alexander Gogelweg 2c, Den Haag, tel. 33.43.82). Bij langer verblijf dient U meestal een visitors-visum aan te vragen.

B. DE ARBEID AAN BOORD.

1. Het is zaak dat U, nadat U tijdig aan boord bent gekomen, kennis maakt met de Administrateur of Purser en deze vraagt U te pre-senteren bij de Gezagvoerder. Ook is het gewenst zo spoedig mo-gelijk kennis te maken met de Medische Staf. Men is aan boord van de schepen zeer op het decorum gesteld en verwacht van de medereizende Geestelijke Verzorgers, dat zij zich hierin zullen aanpassen. U dient zich zeer goed te realiseren, dat aan boord van een schip de kapitein de man is, die met volledig gezag, niet alleen op nautisch, maar ook op justitieel gebied, bekleed is.
2. Belangrijk is, dat alle passagiers binnen enkele dagen weten, wie de boordpredikant is. Het is het beste, de U hiertoe mede-gegeven badge enige dagen op de revers van Uw colbert te dragen.
3. Het is nodig kort na Uw vertrek, tezamen met de R.K.geestelijk verzorger, met de Administrateur/Purser in overleg te treden omtrent de organisatie van de geestelijke arbeid, t.w. tijd, uur en plaats voor diensten, avond- en eventueel morgenwijdingen, Zondagsschool, de plaats, waar U spreekuur kunt houden en de be-kondmaking van al deze gegevens door middel van descheepsradio op een geschikt ogenblik enige uren na Uw vertrek. De ervaring leert, dat de meeste Administrateurs gaarne bereid zijn hun me-dewerking tot dit alles te verlenen. Het is nuttig om geregeld via de Scheepsradio mededelingen omtrent Uw arbeid te doen of te laten doen.
4. De avondwijdingen dienen gesteld te worden op een geschikt uur. De kortere reizen lenen zich meestal niet tot het houden van een morgenwijding. Op langere reizen kan blijken, dat het goed is deze te houden, mits het op een rustige wijze technisch mogelijk is. Veelal is het ontbijt in drie opeenvolgende groepen hiertoe een ernstige belemmering. U make de ochtendwijdingen niet langer

dan + 15 minuten; ook de avondwijdingen dienen niet al te lang te zijn.

Het is aan te bevelen in de wijdingssamenkomsten één of enkele series onderwerpen te behandelen.

Dat U des Zondags een kerkdienst houdt, spreekt vanzelf.

- 5a. Voor de kinderen moeten Zondagsschoolbijeekomsten worden gehouden. Wellicht is het U mogelijk onder de passagiers personen aan te trekken, die deze arbeid reeds in Nederland verricht hebben. Met name op de langere reizen is een Bijbelverteluurkje aan het eind van de middag wel gewenst. Ongetwijfeld kunt U ook hiervoor helpers en helpsters onder de passagiers vinden.
  - b. Het is gebleken, dat vele jongeren het vormen van discussie-groepen, waar gesproken wordt over door hen zelf aan de orde gestelde onderwerpen, zeer waarderen.
  6. De weg naar de hut waar U - bij voorkeur tweemaal per dag - spreekuur houdt, ware duidelijk kenbaar te maken door het - in overleg met de Administrateur - aanbrengen van enkele wegwijzers, waarop eventueel de uren van het spreekuur vermeld worden.
  7. Het verdient aanbeveling, een "Hulp-commissie" te vormen, waarvoor U bij de eerste wijdingssamenkomst bij voorkeur hen kunt oproepen, die in Nederland reeds een kerkelijke functie bekleeden.
Deze Hulpcommissie ware in te schakelen voor de volgende arbeid:
    - a. fungeren als collectant bij de kerkdiensten;
    - b. behulpzaam zijn bij uitreiken van gezangboekjes en zoeken van plaatsen en
    - c. het verzamelen van de kerkelijke gegevens en toekomstige adressen van de Hervormde en Gereformeerde emigranten.
- Voor deze beide laatste werkzaamheden zult U ongetwijfeld ook een beroep kunnen doen op belangstellende jongelui, die tevens voor dit werk geschikt zijn.
8. Behalve de geregelde spreekuren is het nodig enige malen per dag een rondgang over het schip te maken om op ongedwongen wijze met de passagiers in contact te komen. Voorts is nodig een geregeld bezoek aan slaapzalen en ziekenverblijven. Denk hierbij ook aan de lectuurverspreiding.
  9. Vergeet U bij de geestelijke verzorging en in het gebed bij de diensten ook niet de bemanning van het schip. Met name op de terugreis zoudt U samenkomsten in de vorm van discussiegroepen en besprekingen kunnen organiseren.
  10. Het houden van een Avondmaalsdienst op de laatste Zondag van de reis kan soms goed zijn. Het wordt echter geheel aan Uw eigen inzicht overgelaten, of U dit mogelijk en wenselijk acht. Wanneer het geschiedt, dient U deze Avondmaalsdiensten te beschouwen in hetzelfde kader, als zij ook in ziekenhuizen plaats vinden en behoort een persoonlijk gesprek met de deelnemers vooraf plaats te vinden.
  11. Uiteraard wordt van U verwacht, dat U op kerkelijk en geestelijk gebied objectieve voorlichting geeft, waarbij U zich dient te laten leiden door de gerichtheid van de betrokken emigrant en niet door Uw eigen voorkeur.
Dit houdt in, dat U voor Canada de Hervormde emigrant in de eerste plaats verwijst naar de Reformed Church in America (een lijst van gemeenten, vestigingspunten en adressen gaat hierbij), voorts naar de Presbyterian Church en de United Church, welke kerkgenootschappen in de meeste plaatsen gemeenten bezitten. De vrijzinnig georiënteerde protestanten kunt U het beste verwijzen naar de United Church. De Gereformeerden dient U te oriënteren op de Christian Reformed Church. Ook van dit kerkgenootschap treft U hierbij een lijst van gemeenten aan. De Gereformeerden

onderhoudende Art.31 bezitten in Canada eigen vanuit Nederland gestichte gemeenten.

De Baptisten en leden van andere kleinere kerkgenootschappen vinden in Canada over het algemeen groepen van geestverwanten. Voor Australië en Nieuw-Zeeland verwijst U de Hervormden naar de Presbyterian Church (zie onze folder) en de Gereformeerden naar de in enige plaatsen (hierachter vermeld) gevormde Reformed Church.

Voor Zuid-Afrika is voor de Hervormden te wijzen op de Nederduits Hervormde Kerk, voornamelijk in Transvaal, en de vier Gefedereerde kerken (in Kaap-provincie, Oranje Vrijstaat en Natal de Nederduits Gereformeerde Kerk en in Transvaal de Ned.Hervormde of Gereformeerde Kerk geheten) en voor Gereformeerden op de Gereformeerde Kerk en de vier Gefedereerde Kerken hierboven reeds genoemd.

12. Een aantal emigranten stelt het meestal wel op prijs enig les te krijgen in de kennis van liturgische formulieren en gebeden en het Bijbellezen in de Engelse taal. Hiertoe zijn uitstekend te gebruiken de Handleidingen in Nederlands/Engelse tekst tot het volgen van een kerkdienst in de Angelsaksische landen, verzorgd door Dr L.D.Terlaak Poot en de Nederlands/Engelse uitgave van het Nieuwe Testament, verzorgd door het Nederlands Bijbelgenootschap.
13. Na overleg met de Administrateur/Purser is het goed enige voorlichtingsbijeenkomsten over het land van bestemming te houden. Vooral op de reizen naar Canada zal het voorkomen, dat er onder de passagiers enkelen zijn, die het land van bestemming reeds kennen en die U hierbij waarschijnlijk wel zult kunnen betrekken. De Ned.Christ.Zeeliedenvereniging heeft ervoor gezorgd, dat in de op ieder schip aanwezige boekenkist voor de bemanning lectuur over diverse landen is opgenomen. Deze boeken zijn uiteraard niet bepaald bestemd om aan de passagiers uit te lenen, maar kunnen door U zelf en eventuele medewerkers gebruikt worden voor de voorlichting. Ook bevinden zich in deze kisten cursussen in de Engelse taal.
14. Een enigszins precair punt is, met name op de langere reizen, de morele situatie aan boord. Drankgebruik en "zoutwaterliefde" zijn dikwijls onvermijdelijke symptomen bij een zeereis. De Hervormde Emigratie Commissie en de Deputaten voor de emigratie van de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn van mening, dat het niet op de weg van de boordpredikant ligt in deze kwesties als politie-agent op te treden. Wel ligt hier een ernstige pastorale taak in de individuele gevallen, die op Uw weg komen. Nauwe samenwerking met de Medische Dienst en de Staf van het schip is op deze punten wel zeer gewenst.
Ook is het, vooral op de reizen naar Zuid-Afrika, Australië en Nieuw Zeeland zeer nodig de emigranten ernstig te waarschuwen tegen drankmisbruik (bar- en pub-stelsel) en tegen wedden.
15. Het medegegeven folder-materiaal kunt U gratis uitreiken aan hen, die hiervoor kennelijk belangstelling hebben. De bijbels, die zijn medegezonden (een gespecificeerde lijst treft U achter dit schrijven aan) dienen verkocht te worden tegen de vermelde prijzen.
Het is gewoonte in iedere kerkdienst een collecte te houden. Op de reizen naar Canada zijn de collecten bestemd voor de kosten van de geestelijke verzorging, op de langere reizen is één collecte bestemd voor de arbeid onder de zeelieden, één voor het Prinses Margrietfonds en de overige collecten voor de kosten van de geestelijke verzorging.
Het verdient aanbeveling deze collecten in aanwezigheid van een

kerkeraadslid of één der kerkgangers te tellen en de opbrengst tezamen met de opbrengst van eventueel verkochte boeken open in handen van de Administrateur te stellen, die via de administratie van zijn Maatschappij zorg draagt voor overmaking op de girorekening van de Hervormde Emigratie Commissie (no. 230815), of op de girorekening van het Alg. Kerkelijk Bureau van de Gereformeerde Kerken te Utrecht (no. 513153).

Door beide bureaux wordt verder zorggedragen voor afdracht van de collecten voor de arbeid onder de zeelieden aan resp. de Hervormde Zeemansraad en de Deputaten van de Geref. Kerken voor de Koopvaardij en van de collecten voor het Prinses Margrietfonds aan de bankiers van deze Stichting.

16. Ik mag U wel verzoeken goede zorg te dragen voor het medegezonden materiaal. De overgebleven folders en boeken kunt U aan het einde van de reis eveneens aan de Administrateur ter hand stellen, die voor verzending naar mijn kantoor via zijn Maatschappij zorgdraagt.
17. Het is wel gewenst, dat U bij de ontschepping enige assistentie verleent, door de emigranten, voorzover het in Uw vermogen ligt, in contact te brengen met de vertegenwoordigers of fieldmen van de verschillende kerkgenootschappen.
18. Ik verzoek U van de Hervormde en de Gereformeerde passagiers en van hen die tot andere Kerkgenootschappen behoren aparte lijsten aan te leggen. U kunt hiertoe halverwege de reis het manifest van de Administrateur ter inzage krijgen. Deze lijsten waren als volgt in te richten:

Naam:	Voornamen:	Plaats en adres van bestemming:	Godsdienst:	Aantal personen:
-------	------------	------------------------------------	-------------	---------------------

Bij deze arbeid doet U goed, belangstellende lidmaten, leden van de Jonge Kerk en leden van Uw boordkerkeraad in te schakelen. Van groot belang is de vermelding van de toekomstige adressen, voorzover deze bekend zijn.

19. Op de reizen naar Canada kan het voorkomen, dat de hutbediende, die de kerkzaal in orde maakt, vraagt een collecte voor hem te houden. Dit is kerkelijk gezien natuurlijk volkomen onjuist. Een "tip" van f. 10.-- is voor deze diensten beslist voldoende. Voor langere reizen kunt U volstaan met f. 20.--.

C. NA DE REIS.

20. Tenslotte verzoek ik U na Uw reis mij een rapport, zo mogelijk in drievoud (n.l. 2 voor eigen kantoor, één exemplaar voor HEC. of AKB.) getypt, te willen zenden betreffende:
  - a. verhoudingen in aantallen van de gezindten;
  - b. gang van zaken bij spreekuur, wijdings- en kerkdiensten;
  - c. verhouding met de verschillende denominaties;
  - d. geestelijke en morele mentaliteit onder de emigranten;
  - e. Uw arbeid voor de kinderen;
  - f. Uw voorlichtings- en eventuele cursusarbeid;
  - g. de verhouding met officieren en bemanning van het schip en Uw arbeid onder hen;
  - h. de bedragen van de verschillende collecten en hun bestemming; eveneens de verkoop van het U medegegeven boekenmateriaal;
  - i. Uw werkzaamheden na aankomst in het land van bestemming, t.w.:
    1. voor de emigranten tijdens ontschepping (en in Canada gedurende de treinreis, voorzover U deze medemaakt);
    2. contact met de Kerken in het buitenland.

U een goede reis en Gods Zegen voor deze arbeid toewensend,

namens de Hervormde Emigratie Commissie

namens de Deputaten van de
Gereformeerde Kerken in Ne-
derland:

(Ds. J. A. Quak) - directeur

(G. M. A. Laernoes)

3 bijlagen.